

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 6 Januari 1895. N°. 889.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.

Abonneementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonneementen worden aangegomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de Engelen.

XII.

Want door hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zienlijke en die onzienlijke zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door hem en tot hem geschapen. Col. 1:16.

Bij de bewering, dat alle creatuur, en dus ook de engel, zekere gedaante, gestalte of vorm, of wil men, zekere bestaanswijze moet hebben, late men zich niet in verwarring brengen. Dit toch kan men volkomen toegeven zonder dat hiernaar voor het lichamelijke bestaan der engelen nog iets gewonnen is. Zoo hebben b. v. onze werkwoorden en onze naamwoorden wel terdege vaste vormen voor vervoeging en verbuiging, zonder dat iemand uit hoofde van die vastheid van vorm lichamelijke aan zulke woorden zal toekennen. Ook al is er dus reden om aan te nemen, dat ook de engelen zekeren vorm of zekere bestaanswijze bezitten, zoo bewijst dit nog allerminst dat ze deswege wat wij noemen een lichaam hebben. Wat hier echter verwarring kon aanbrengen, is het overdrachtelijk gebruik dat ook in onze taal van het woord lichaam gemaakt wordt. Zoo noemt men vaak de woorden het lichaam der gedachte, en sprak men vroeger van het lichaam der Leidse Universiteit. Thans wordt hiervoor meer de uitdrukking: de belichaming gebezigd, of ook het barbarisme van *corps of corporatie* genomen. Doch ook bij dit gewijzigd gebruik schuilt er toch altoos het woord lichaam, 't zij dan in het Nederlandsch, 't zij in den vorm van het Latijnsche *corpus*, achter, en hierdoor komt de deur voor zeer bedenkelijke spraakvervalsing open te staan. Zij toch die de vleeschelijke lichamelijke der engelen staande houden, leiden dan uw aandacht af, door voorbeelden aan dit overdrachtelijk gebruik van het woord lichaam ontleend, en als ge daardoor verschalkt zijt, doen zij bij de uitkomst het voorkomen, alsof er van lichamelijke in eigenlijken, letterlijken zin gehandeld ware. Zij het daarom duidelijk hier uitgesproken, dat wij geenszins betwisten, dat de engelen, als creaturen door God bepaald zijn en dus een bepaalde bestaanswijze hebben, die zonder een eigen vorm ondenkbaar is; dat we ook toegeven dat in overdrachtelijken en oneigenlijken zin deze vorm onder het beeld van een lichaam kan worden voorgesteld; maar dat het onraadzaam is, aan dit overdrachtelijk gebruik hier voet te geven, omdat het bijna onvermijdelijk tot verwarring leidt, overmits men bij het bespreken van de lichamelijke der engelen wel terdege over lichamelijke in zeer eigenlijken zin handelt.

De hoofdzak waarop het hier aankomt is, of stof en geest metterdaad twee in beginsel onderscheiden zaken zijn, dan wel of stof te beschouwen is als bevoorren geest en geest als warm geworden en verdampte stof. We drukken dit voor onze lezers, die lang niet allen aan het indenken van zulke vraagstukken gewoon zijn, met opzet in deze beidspraak uit. *Sneeuw* en *stoom* leveren toch in hun verschillenden vorm van verschijning een niet te ongelukkige gelijkenis op met stof en geest. *Sneeuw* heeft iets van blanke stof, waarom het spreken van een *stuijft* bij de sneeuw zelfs zeer gewoon is; en de *stoom*, in ijl verdamping opstij-

gend, geeft ons vanzelf het beeld van den vrijen geest. Metterdaad houden de pantheistische richtingen dan ook staande, dat men verkeerd doet, om stof en geest als twee andersoortige verschijnselen tegenover elkander te stellen; dat stof en geest in den grond één zijn om slechts in de verschijning te verschillen; en dat derhalve als geest het lichamelijke in het stoffelijke zoekt, alle geest ook vanzelf deel aan de lichamelijke heid heeft, gelijk omgekeerd alle stof, tot zelfs de doode steen, deel heeft aan den geest. Geheel in gelijken zin beweert men dan natuurlijk ook, dat stof en kracht slechts tweeërlei vorm voor éénzelfde zaak is, alsmede dat de tegenstelling die wij ons tusschen ziel en lichaam plegen te denken, in de werkelijkheid niet bestaat. Op dit standpunt valt feitelijk dus alle tegenstelling weg. Er bestaat geen onderscheid meer dan in schijn. En wie dan desmettenin nog aan het bestaan van engelen blijft gelooven, moet dan wel beweren, dat een engel evengoed als wij lichamelijke bestaat; edoch niet alsof de engel een vleeschelijk lichaam bezitten zou, maar in dien zin, dat hij als geestelijk wezen van zelf ook lichamelijke is. Zij die op die wijze de lichamelijke der engelen verdedigen, houden dan ook in gelijken zin staande, dat onze ziel lichamelijke bezit en beschouwd moet worden als een zeer fijne vochtwolk, die de stof van ons lichaam doordringt. Ja, ten slotte kunnen ze dan zelfs aan God den Heere geen louter geestelijke blijven toekennen, en ontzien zich niet, om het op bedekte wijze te laten doorschemeren, dat niet alleen aan den engel, en aan onze ziel, maar ook aan God Almachtig zekere lichamelijke moet worden toegeschreven.

Toch verwondere men zich over deze afdolingen van den menschen geest niet te zeer. Als toch het licht van Gods Woord niet op ons pad schijnt, en we uit ons zelve de oplossing voor het raadsel des levens moeten zoeken, is het onvermijdelijk dat we bij zulke dwaasheid uitkomen. Voor ons menschen toch is de behoefte om hetgeen we ons denken, ons tegelijk ook voor te stellen zoo inlevend in onze gebroken natuur, dat iets, waarvan ons de voorstelling ontmaakt, al spoedig ook zijn bestaan voor ons derft. In dien zin was de afgoderij zelfs een poging om het atheïsme te stuiten. Zoo men zich zijn god niet kon voorstellen, hield hij ook op voor 'menschen gedachtenwereld te bestaan, en het was juist om het geloof aan het goddelijke te handhaven, dat men toen zijn god zich in een beeld, in een vorm, in een vaste gedaante heeft voorgesteld. Komt daarentegen het licht van Gods Woord ons bestralen, dan wordt dit zondig drijven gestuit, en krijgen we kennis van het bestaan van twee *ganschelijke onderscheidene werelden*, de *éne geestelijke* en de *andere stoffelijke*, wel op elkander aangelegd, maar niettemin in soort geheel verschillend; elk aan eigen wetten onderworpen, elk voorzien van eigen krachten, elk haar bestemming tegenstrevend, door de werking van een eigen eenged, door het afzonderlijk en toch in elkander ingrijpend bestaan der twee werelden bezitten we dan kennis, niet als uitkomst van ons denken, maar omdat ons geloof deze kennis uit Gods Woord greep. En dat we, als menschen, gelijktijdig, het werkelijk bestaan der twee werelden kunnen vasthouden, moet alleen daaruit verklaard, dat we zelven persoonlijk tot beide deze werelden behooren, door onze *ziel* tot de geestelijke wereld en door ons *lichaam* tot de wereld die stoffo-

lijk is. De Schrift noemt dit de *zienlijke* en de *onzienlijke* dingen, een minder scherp geteekende uitdrukking, en die bij nadere ontleding van het geding licht tot verwarring leidt, in zooverre b. v. de magnetische en elektrische krachten tot zekere hoogte ook *onzienlijke* zijn, en toen allerminst tot de *zienlijke* dingen uit Col. 1:16 behooren. Voor het gewone spraakgebruik daarentegen is de Schriftuurlijke uitdrukking volkomen genoegzaam. Het zijn de *zienlijke* dingen die we waarnemen en door ons onderzoek in hun werking leeren verstaan; maar het zijn de *onzienlijke* dingen die alleen het geloof kan aangrijpen; terwijl het verband tusschen die beide het geheimnis der Goddelijke Almacht is en nooit door menschelijke wijsheid zal worden nagespeurd.

Zóó nu de tegenstelling staande, leert de Heilige Schrift ons in Col. 1:16, dat de engelen niet tot de *zienlijke*, maar uitsluitend tot de *onzienlijke* dingen behooren. Er staat toch: »Want door hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die *zienlijke* en die *onzienlijke* zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten, alle dingen zijn door hem en tot hem geschapen», een uitspraak waarin, naar ieder toestemt, onder de tronen, heerschappijen enz. niet anders dan de engelen te verstaan zijn. Geheel in gelijken zin worden de engelen in Hebr. 1:14 evenals in Psalm 104:5 en elders dan ook *geesten* genoemd. *Geesten of onzienlijke wezens* is hier geheel hetzelfde. En terwijl wij menschen, naar onze aard, noodzakelijkwijjs uit ziel en lichaam bestaan, en dus deel aan beide werelden hebben, zóó wel aan de onzienlijke als aan de zienlijke, is het het eigen kenmerk der engelen, dat ze niet aan beide werelden, maar alleen aan de *onzienlijke* wereld deel hebben, en als zoodanig tegen ons menschen overstaan. Dieren, engelen en menschen vormen alzoo deze volledige opklimming, dat het dier alleen deel heeft aan de *zienlijke* wereld, de engel alleen aan de *onzienlijke*, terwijl het hoogste privilege van den mensch is, dat het hem alleen gelyk is, in beide werelden te verkeer, en in beide te mogen *heerschen*. Het verschil tusschen het wezen van den mensch en het wezen van den engel is hiernaar dus tevens duidelijk aangewezen. De mensch begint met een weinig minder dan de engel te zijn, want als passgeboren wicht schijnt hij uitsluitend tot de *zienlijke* dingen te behooren, maar als de mensch zijn wezen ontwikkelt, blijkt hij ten slotte boven den engel te staan, doordien hij alsdan in de zienlijke en in de onzienlijke wereld de kroon komt te dragen, die God aan den naar zijn beeld geschapen mensch op het hoofd drukt.

Deze louter geestelijke natuur, en daarmee tegelijk deze lagere rangorde van den engel, treedt in de Schrift in nog duidelijker licht, zoo ge het op wat ons geneteld wordt van de *gevallen engelen*. Al zijn toch de demonen *gevallen engelen*, ze blijven daarom niettemin de *soort natuur* en het *wezen* van den engel behouden, en kunnen in zooverre uitsprekend dienst doen, om ons de natuur ook der goede engelen te leeren verstaan. En wat blijkt nu bij de bezetenen, waaromtrent het droef verhaal in de Schrift zoo breed en zoo tekenachtig duidelijk? Maar immers vóór alle dingen dit, dat de demonen *onlichamelijk*, dat ze enkel geestelijk van aard zijn, en juist daarom in een ander wezen kunnen indringen. Het is alleen hun onzienlijke, louter geestelijke natuur, die hen in staat

stelt, in een mensch in te dringen, zich van het verband tusschen diens ziel en lichaam meester te maken, en alsnu over zijn lichaam, met name over zijn spraakorganen te beschikken, alsof het de hunne waren. Vandaar dat hij het uitvaren van deze booze geesten niets waargenomen, niets gezien wordt, en alleen de jammerlijke gebondenheid van den bezetene verdwijnt. In een bekende gelijkenis stelt Jezus het dan ook zoo voor, dat zulke een booze geest, na uitgeworpen te zijn, straks met tal van andere booze geesten in denzelfden mensch terugkeert. Er wordt ons geleerd dat in eenzelfde mensch zelfs een legioen d. w. z. duizenden van booze geesten tegelijk huizen kunnen. En wat vooral opmerkelijk is, eens zelfs wordt ons gemeld, dat deze demonen niet alleen in een mensch, maar ook in een dier kunnen varen. »Laat ons toe,» zoo baden ze Jezus, »dat we in deze kudde zwijnen varen», en Jezus stond het hun toe, en heel de kudde zwijnen werd razend van bezetheid, en stortte van de steile van den bergrug in de zee. Wat men vooral in de Middeleeuwen verhaald heeft omtrent een lichamelijke verschijning van den duivel of van eenigen demon is dan ook met hetgeen de Schrift ons leert in onverzoenlijken strijd. Wel toch kunnen de goede engelen verschijnen, maar nooit anders dan in een zichtbare gestalte die God op dat ogenblik voor hen schept en hun verleent. Zoo ook zou dus de duivel dan alleen in menschenlijke gedaante kunnen verschijnen, indien God hem zulk een gestalte schiep en hem het gebruik daarvan overliet. In de phantastische figuur die men van Satan vaak ziet afgebeeld heeft men dus niets te zien dan het voortbrengsel der verbeelding. Werkelijkheid bezit die gestalte niet.

Wel is er grond voor het vermoeden, dat Satan, die in alles den Christus poot na te bootsen, belust is op een nagemaakte vleeschwording. Niet onduidelijk toch openbaart zich bij de booze geesten de zucht, om niet langer enkel geesten te zijn, maar ook een lichamelijke gedaante ter hunner beschikking te hebben. De bezetenen toonen dit op afdoende wijze, en die bede aan Jezus om in de zwijnen te mogen varen, bevestigt dezen tegensinn om *louter geest* te blijven op verrassende wijze. Juist omdat ze hun geestelijke natuur op het diepst verdooven hebben, dringt hun duivelsche aard hen, om aan hun uitsluitend geestelijke bestaan te ontkomen; juist op dezelfde wijze als een mensch, die zijn lichaam verdooven heeft, vaak door zelfmoord een poging waagt, om van zijn lichaam bevrijd te worden. Waar de innerlijke harmonie volkomen verbroken is, is niets zóó bang als te moeten blijven voortbestaan in de van God voor ons beschikte orde. Dat Satan zich in Judas zocht te belichamen was dus in den grond dezelfde neiging als dat Judas, toen Satan in hem gevaren was, door zelfmoord zich aan deze zienlijke wereld poogde te ontrukken. De demonen onder de engelen willen uit de onzienlijke naar de zienlijke wereld dringen, gelijk de demonische figuren onder de kinderen der menschen omgekeerd zich uit de zienlijke in de onzienlijke wereld terugtrekken. Zelfs openbaart de Heilige Schrift ons dat deze toelag van Satan, om zich principieel in deze zienlijke wereld vast te zetten, schijnbaar eens zal gelukken, en dan juist het middel worden tot den volkomen ondergang van zijn rijk. De vreeslijke openbaring toch, die ten deele reeds bij Daniel, maar vooral door Paulus ons gegeven wordt,

over den »mensch der zonde» en den »zoon des verderfs», toont in verband met wat de Openbaringen ons over de heerschappij van het Beest en zijn profet, melden, dat waarlijk het laatste woord in deze ontzaglijke worsteling nog niet gesproken is.

Zonder ons bij spitsvondige en misleidende onderscheidingen op te houden, hebben we daarom nog steeds met onze vaderen te belijden, dat de engelen van alle lichamelijke verstoeken zijn en geen deel hebben in deze zienlijke wereld. Want wel heeft men, om ook dit punt nog even aan te stippen, tegen deze belijdenis zich met name beroepen op Matth. 14:26, waar ons verhaald wordt, hoe de discipelen, toen ze Jezus op zee zagen wandelen, waanden dat het een spooksel was. Hieruit toch ziet ge, zoo zci men, dat de discipelen, een lichamelijke gestalte voor zich ziende, meenden in de lichamelijke gestalte een geest voor zich te hebben, iets wat ze niet hadden kunnen wanen, indien naar hun oordeel een geest onlichamelijk ware geweest. Hiertegen zij echter opgemerkt, voorerst dat hetgeen door de discipelen vóór hun aanstelling in het apostolaat gedacht of gemeend is, nimmer gelden mag als openbaring der waarheid. Ze waren tot Jezus gekomen, behept met de vooroordelen van hun omgeving, en het is eerst door Jezus' onderwijs, dat ze in de waarheid zijn ingeleid. Maar ook ten andere, dat het allerminst aangaat een *spooksel* met een *engel* te verwarren. Onder een *spooksel* verstaat men steeds, niet een engel, maar den geest van een *afgestorven mensch*, die in verwaakt lichamelijke vorm rondwaart. Zulke spookseis, die vooral voor ontruste conscientien zoo dikwijls opdoemden, zóó wezenlijk en scherp geteekend, als soms in bange droomen bedreigende gestalten onnaden, zijn niets dan de vrucht en het voortbrengsel van onze eigene vrees, die zich met behulp van onze verbeelding een gestalte schept. Matth. 14:26 heeft dus niets hoegenaamd met het vraagstuk van de lichamelijke der engelen te maken. Dat diepinnige en zoo uiterst gewichtige vraagstuk, is door de gezag hebbende uitspraken der Schrift met volle zekerheid opgelost. Het blijft bij wat Jezus gezegd heeft: »Een geest heeft geen vleesch en geen been, gelijk gij ziet dat ik heb».

Stelt men nu daartegen over, wat in den loop der eeuwen door menschen gezondigd en door menschen geleden is, enkel omdat men deze lichamelijke vooraf van den duivel, van de demonen, van de heksen en wat trawanten men meer aan satan toekende, staande hield, dan springt het ook hier in het oog, wat genade het is bij het klare licht van Gods Woord te mogen leven, en wat duisternis een wereld over zich brengt, die dat licht der Heilige Schriftuur mijdt. Het is het prijs geven der éne waarheid, dat God onderscheidenlijk geestelijke en stoffelijke, zienlijke en onzienlijke creaturen geschapen heeft, die eeuwenlang duizenden bij duizenden in de strikken van den angst hebbende geworpen, die tot de meest goddeloze onheiligheden aanleiding gaf, en die niet weinigen op het schavot bracht of op den brandstapel. Het bijgeloof heeft door niets zóózeer als door het prediken van de lichamelijke der geesten zich in de harten genesteld en het leven der volken beroerd. En wel zijn thans betere dagen aangebroken, maar ge vergist u, zoo ge daarin een hogere ontwikkeling van ons geslacht ziet, want het geloof aan de lichamelijke der geesten

De Martelaren.

CLXXVIII.

SENS IN 1562.

Zooda in andere plaatsen werd ook te Sens door de Hugenooten gebruik gemaakt van het koninklijk edict, waarbij hun vrijheid van godsdienst was toegestaan. De Gereformeerde kerk alhier had het voorrecht eenen leeraar te bezitten, die buiten de stad openlijk het Evangelie predikte. En God gaf hieraan getuigenis door zijnen Heiligen Geest, zoodat de verkondiging des Woords niet zonder vrucht bleef voor de uitbreiding der kerk. Zeven weken lang stoorde niemand deze samenkomsten. Doch toen wendde de halsrechter Robert Hemard en het aartsbisdompelijk kapittel zich tot het hof met het verzoek om brieven, waarbij de samenkomsten der Hugenooten verboden werden. Dit werd geweigerd. Doch de vijanden waren niet voornemens zich hierbij neer te leggen. Hemard riep bij zijne terugkomst van het hof de inwoners samen en stelde hun voor, hoe noodig het was de poorten te bewaken, zooda men dat te Parijs ook deed, ten einde oproer en verzet te keeren. Slechts weinigen begrepen den toelag des rechters, wiens voorstel aangenomen werd.

Den 7den April werden de poorten gesloten en bewaakt. Ook werd gesicht op de muren gebracht. Zelfs werden

eenige kanonnen gericht op de plaatsen, waar de geloovigen samenkwamen, dicht bij de muren, om ze te beschieten, als zij er naar gewoonte bleven waren. Toen de Gereformeerden vernamen, wat hunne tegenstanders deden, besloten zij in hunnen kerkeraad, ter vermindering van grooter verwarring, eenigen tijd de openbare prediking des Woords op te schorten en hunnen leeraar in het geheim uitgeleide te doen naar elders.

Doch de vijanden hielden dag en nacht aan de poorten en in de straten de wacht, totdat zij, sonder dat er eenige aanleiding toe bestond, Vrijdags daaraanvolgende, omstreeks 10 à 11 uren des avonds, naar de woning eens drukkers, met name Rehois, gingen, daar aankloppen en in naam des konings eischen, dat hun opengedaan zoude worden. De drukker deed open, doch kreeg terstond een slag met een hellebaard. Hierbij bleef het voorloopje. Des anderen daags begaven zich twee leden van het consistorie naar den halsrechter, wiens hulpe zij innepen, totdat hun recht zou geschieden. Doch zij werden niet gehoord. Daarop wederom samen beramende, wat hun te doen stond onder deze omstandigheden om recht te krijgen, werden zij door een hunner vrienden geraden, de plaats, waar zij waren, te verlaten. Intusschen gebruikten de vijanden den Vrijdag en den Zaterdag om zich voor te bereiden tot de vervolging der Gereformeerden. Den Zondagmorgen daaropvolgende hielden de priesters ene processie van alle kerken naar de abdij St. Pere, welke niet ver af lag van de kerk der Hugenooten.

Aan deze processie namen de president en de halsrechter deel. Van daar begaven zich de muitelingen naar de bovengenoemde kerk, die zij geheel vernielden in minder dan een half uur tijds. Hierna begaven zij zich terug

naar de stad en wel naar de woning van Jacques Odoart, een raadsheer, waar zij oproerkreten aanhieven. De raadsheer kwam naar buiten en trachtte door vriendelijke woorden de schare tot bedaren te brengen. Maar niemand luisterde naar zijne vermaning. Veelster stak men de handen naar hem uit. Hij ontvluchtte echter naar zijne woning, die hij sloot. De deur werd daarna met geweld geopend. Met den raadsheer zou het zeker toen niet goed zijn afgelopen, ware hij niet door iemand uit de benede naar de gevangenis van den aartsbischof gebracht. Zijn huis werd echter geplunderd en van alles beroofd, wat maar voor de hand lag. Daarop trok men naar de woning van een anderen raadsheer die, hoorende wat er bij zijn ambtgenoot was voorgevallen, nog tijdsje vluchtte. Slechts zijn zoon en zijn knecht bleven achter, die beiden zich kloekmoedigheid verdedigden. Doch ook hier zegevierden de oproerlingen. Zij kwamen in huis, doodden den jongeling en sloepen zijn lijk naar de rivier.

Intusschen begaf zich de arme kudde der geloovigen naar de woning van Jean Chalons, met het voornemen zich te verdedigen. Nauwelijks hadden de muitelingen dit gehoord, of zij begaven zich naar de bovengenoemde woning. Haar niet spoedig genoeg kennende binnendringen, brachten zij een talloos aantal, om opening te maken. De belegderden, dit ziende, deden een uital en dreven de schare weg, totdat zij op hunne beurt weer door steenworpen gedwongen werden naar hun huis terug te keeren. Opnieuw werd een aanval gedaan door de oproerlingen. Zekere heer Montboul trachtte toen met zijn knecht door een achterdeur te ontkomen. Hij werd echter ontdekt, gegrepen en geworgd onder den uitroep: »Victorie, victoire, leve le Paus! Hun hoofd is dood!» Ook de knecht werd

gedood en beiden, heer en knecht, aan elkaar gebonden en in de rivier geworpen. Daarop ging het weer naar het huis van den reeds genoemden drukker, die uit zijn bed gehaald en gedood werd. Ook zijne vrouw, die op het punt stond moeder te worden, werd vermoord.

Omstreeks honderd menschen van allerlei rang en stand werden gedood door de vijanden der Reformatie. Wij mogen hier eenen eerbiedwaardigen koopman niet vergeten, die uit het venster geworpen werd en opgevallen op de punten der hellebarden, waarna hij in het kanaal verdronken werd.

Zoo woedde men niet alleen in de stad, doch ook daarbuiten. In de voorstad omsingelde men het huis van een armen bakker, die dikwijls bij de preek was geweest. Hij verdedigde zich dapper, maar eindelijk werd hij met zijne vrouw gevangen genomen en vermoord.

Op deze wijze werd de Zondag gevierd. Men had echter aan dien dag niet genoeg. Den volgende morgen te 5 uren begon het moorden en doodslaan met het vermoorden van den schrijnwerker, die den preektoel gemaakt had. Eerst te 10 uren werd door de overheid verboden te plunderen en te moorden. Doch het volk gaf daar niet om. Vier dagen lang heeft men de Hugenooten, zóówel mannen als vrouwen en kinderen, gedood.

Het bericht van dezen verschrikkelijken moord beswoog den Prins van Condé, om zich schriftelijk tot de koningin-moeder te wenden, ter verdediging der gevallen Gereformeerden.

DE GAAY FORTHMAN.